

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

РЕЗЮМЕ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ЗА ПІДСУМКАМИ КРУГЛОГО СТОЛУ «СПІЙМАЙ МЕНЕ, ЯКЩО ЗМОЖЕШ, АБО ЧОМУ "ДІЙОВІ ОСОБИ" ЖУРНАЛІСТСЬКИХ РОЗСЛІДУВАНЬ ЗАЛИШАЮТЬСЯ БЕЗКАРНИМИ?»

Недостатня співпраця журналістів-розслідувачів із правоохоронною та судовою системами призводить до непорозумінь між ними і, як результат, зменшує мотивацію перших та знижує ефективність роботи останніх. Потенціал від співпраці, що приніс би значну користь усім сторонам та державі в цілому, залишається невикористаним. Що ж стає на перешкоді порозуміння сторін, які мають керуватись спільною метою?

- Ініціювання антикорупційними органами справ за публікаціями у ЗМІ можливе, але за умови наявності у матеріалах в якості **доказів документів та перевірюваних фактів, аудіозаписів, інших матеріальних свідчень**. Тобто, важливим є ретельне документування доказів. З іншого боку, аналітична робота ЗМІ поки переважно ігнорується правоохоронними структурами.
- Низька довіра до правоохоронних органів та їх здатності вести слідство, що проявилася на прикладі справи про розслідування вбивства журналіста П.Шеремета, вимагає **змін на рівні законодавства та інформаційної політики**, яка має створювати довіру.
- Подібне поки не у повній мірі стосується **нових антикорупційних органів (НАБУ, САП)**, проте, якщо кількість проваджень не переросте в якість – ефективні судові процеси – їх **може спіткати доля НАЗК, що дискредитувало себе**.
- Важливою підставою для недовіри до розслідувачів є **витік критичної для розслідування інформації внаслідок публікації журналістських матеріалів**. Такі побоювання призводять до небажання детективів та прокурорів розкривати жодну інформацію на користь журналістів, що зменшує довіру останніх і загалом ускладнює діалог між, по суті, зацікавленими у спільному результаті сторонами.
- Приклад провідного румунського антикорупційного агентства DNA показує, що за ініціативою офіційного органу цілком можливо узгодити (на рівні внутрішніх документів у рамках кримінального процесуального законодавства) **чіткі і зрозумілі правила, за якими детективи можуть розкривати певну інформацію, а журналісти повністю усвідомлюють правила та обмеження при подальшій роботі з нею**.

Співпраця журналістів та правоохоронців може ускладнити прояви таких системних явищ, як **кругова порука в судових та правоохоронних структурах, а розслідування, зроблені журналістами, зможуть сприяти виявленню осіб, укладання угоди з якими дасть можливість слідству розкривати корупцію у вищих ешелонах влади**.

- «**Кругова порука**» залишається викликом для ефективного розслідування справ, порушених у розслідуваннях ЗМІ. У випадку існування корупційного ланцюжка «слідчий-прокурор-суддя» можливий не тільки розвал проваджень в цілому, а й знищення доказів.
- Ще одним з проявів такої поруки, який є перешкодою для ефективного судового розгляду корупційних справ, є ситуація, коли **слідчі, прокурори, судді свідомо йдуть на прийняття рішень, які найменше шкодять інтересам їхнього оточення, «корпорації»**.
- Розірвати «кругову поруку» може лише **наявність у справі беззаперечних доказів**. Проте, навіть якщо встановлена конкретна шкода, для фігурантів слідства

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

зберігається можливість «замітання слідів» (приклад – справа навколо розкрадання «кіотських коштів»). Цьому сприяють складна природа справ, особливо існування неповних обставин, інші пробіли у веденні слідства. Відвертий саботаж розслідувань з боку слідчих і прокурорів не має залишатися без оцінки та покарання.

- **Механізм укладання угоди зі слідством має значний потенціал, зокрема виходу на організаторів корупційних схем, але потребує змін до Кримінального процесуального кодексу.** Угода можлива при вчиненні особливо тяжких злочинів, віднесених до підслідності НАБУ, за умови викриття підозрюваним або обвинуваченим іншої особи у вчиненні злочину, віднесеного до підслідності НАБУ, якщо інформація про вчинення такою особою злочину буде підтверджена доказами.
- Водночас, угода зі слідством може бути використана для визнання або невизнання вини, і таким чином підозрювані або **обвинувачені можуть домовлятися про штрафи, які суттєво менші за обсяги отриманої неправомірної вигоди або збитків, завданих державі** (приклад – справа экс-замголови правління «Нафтогазу» О.Кацуби).
- У практиці румунського антикорупційного агентства DNA, угода зі слідством має наслідком отримання особою імунітету (без потреби погодження з прокурором) або зменшення присудженого кримінального покарання (у випадку, якщо повідомлено про корупцію в інших справах). Натомість, **слідчі органи отримують важливі свідчення та докази в інших кримінальних корупційних справах більшого масштабу.**

РЕКОМЕНДАЦІЇ:

1. Суб'єктам законодавчої ініціативи започаткувати розробку **змін до Кримінального процесуального кодексу щодо розширення категорій справ, з яких можуть укладатися угоди зі слідством, а також заохочення надання показів обвинувачених у ході досудового слідства.** Також має бути передбачене пом'якшення покарання для осіб, котрі співпрацюють зі слідством і в повному обсязі відшкодовують шкоду, завдану державі.
2. **НАБУ, САП, ГПУ, СБУ розширити формати горизонтальної співпраці зі ЗМІ,** які проводять журналістські розслідування, та антикорупційними громадськими об'єднаннями – круглі столи, неформальні зустрічі тощо. Антикорупційним органам також доцільно вибудувати більш ефективну інформаційну роботу з мас-медіа.
3. Інституціоналізація такої співпраці можлива у результаті прийняття внутрішніми актами НАБУ та/або САП **процедур та порядків розкриття певних категорій інформації, які передбачатимуть взаємні права та обов'язки правоохоронних органів і журналістів-розслідувачів при роботі з такою інформацією.**
4. Членам Ради громадського контролю НАБУ доцільно вести моніторинг журналістських розслідувань та у співпраці зі ЗМІ, які їх ініціювали, допомагати готувати **ґрунт для відкриття проваджень.**
5. Журналістам-розслідувачам варто приділяти увагу **ґрунтовній доказовій базі на підтвердження своїх матеріалів,** що дасть більше підстав правоохоронним органам для відкриття проваджень по матеріалам розслідувань.
6. Створити **робочу групу для впровадження найкращого світового досвіду із взаємодії правоохоронних органів та судової системи з журналістами,** а також організації та проведення відповідних спільних тренінгів.